

PERSONSKIFTEN OCH FREDSUTSIKTER UNDER 1953

Av professor TORVALD HÖJER

DET nu avslutade året 1953 har främst stått i de storpolitiska personskiftenas tecken. Inom båda de stora maktblocken har den ledande ställningen bytt innehavare. Året inleddes under väntan på den ceremoni i Washington, som skulle markera ej endast att Harry S. Truman, den forne kortvaruhandlanden från Independence, Mo., efterträddes av Dwight D. Eisenhower, det andra världskrigets segerherre, utan också att demokraternas tjugoåriga maktperiod i Förenta Staterna omsider brutits. Valen i november 1952 hade inneburit nära nog ett jordskred till Eisenhowers förmån. Men det stod redan från början klart, att det ej förhöll sig på samma sätt med hans parti. Endast med ett nödrop hade republikanerna lyckats bärga de knappast möjliga majoriteter i de bägge kamrarna. I senaten var ställningen 49 mot 47 till deras förmån, och genom den orolige senator Morses avfall och partiledarens, senator Tafts, tragiska bortgång på sommaren och ersättande med en demokrat förbyttes dessa siffror redan under 1953 i sin motsats. Även i representanternas hus var den republikanska majoriteten från början ytterst knapp, ej fullt 10 röster. Några fyllnadsväl skulle ytterligare krympa den.

Således var det mindre den allmänna längtan efter ett regimskifte — hur obestridlig denna stämning än var i vida kretsar — som hade fört Eisenhower till Vita huset än hans egen enorma popularitet och anseende. Under sådana förhållanden var det tydligt för de nyktert reflekterande, att den nye presidenten skulle möta stora svårigheter. Detta stod ännu klarare, om man betänker, att till hans partis ytterst knappa majoritet även kommer den klena partisammanhållningen i amerikansk politik — en faktor som givetvis å andra sidan ökade hans möjligheter att vid behov genomföra sina förslag med stöd av vissa demokrater — och, än

betydelsefullare, den omständigheten att Eisenhower nominerats mot en mycket bestämd önskan inom vidsträcka och betydelsefulla delar av det republikanska partiet. Särskilt gällde detta om partiets trogna garde i Mellersta Västeras stater — alltmera en tyngdpunkt i Förenta Staternas hela samhällsliv — där man betraktat Robert A. Taft som partiets självskrivne hövding och därtill misstrodde generalen såsom alltför sympatiskt intresserad av Europa och dess problem.

En öppen fråga är, om Eisenhowers ställning skulle ha blivit lättare, ifall han redan från sitt ämbetsstillträde hade försökt att klart taga ledningen och hävda presidentens dirigerande roll gentemot kongressen. Nu gjorde han i alla händelser inte så utan framträdde såsom korrekt anhängare av den klassiska maktdelnings-teorin i förhållandet mellan statschef och kongress. Realiserandet av hans politiska önskemål blev därför en fråga om möjligheterna att lotsa presidentens förslag något så när obeskurat genom kongressen. Därmed blev han i mycket hög grad hänvisad till hjälp från den obetingat ledande mannen i 1953 års kongress, hans gamle medtävlare senator Taft. Då denne emellertid såsom lojal partiman främst var angelägen att göra den nya republikanska regimen till en framgång, tycks detta samarbete dock ha artat sig lättare, än man från början kunde tro, ehuru man nog har anledning att förmoda, att Taft kom att utöva ett mycket väsentligt och i vissa spörsmål återhållande inflytande på den politiskt oförfarne presidenten. Hans bortgång på sommaren kom under sådana förhållanden snarast att till en början försvaga Eisenhowers position gentemot särskilt de myndiga och talföra republikanska pamparna i senaten. Främst den beryktade senator McCarthy (se Svensk Tidskrift 1953, s. 343 ff.) från Illinois och dennes nästan lika rabiata meningsfrände Jenner från Indiana kommo att under hösten framträda som ett slags medtävlare om auktoriteten. Tafts efterträdare som senatsledare, Knowland från Californien, saknade ännu föregångarens politiska pondus och fronderade dessutom i vissa betydelsefulla utrikespolitiska frågor mot Eisenhower.

Resultatet av kongressens arbete blev ur regeringens synpunkt skäligen magert. Åtskilliga av presidenten understödda förslag lyckades ej passera utskottens skärseld, och hjälpprogrammet till Förenta Staternas bundsförvanter blev ordentligt nedskuret. Samtidigt uppträdde McCarthy och hans anhängare allt skarpare — för att inte säga oförskämdare — mot dessa Amerikas allierade, bland dem England. Frampå hösten var det alldeles tydligt, att

presidentens första halvår varit inte så litet av en besvikelse för många av hans bästa anhängare. Och även om hans popularitet torde ha varit orubbad, var hans politiska auktoritet åtskilligt skakad. De förut berörda fyllnadsvalen liksom guvernörsvälerna i New Jersey och Virginia blevo svåra bakslag för republikanerna. Särskilt var det tydligt, att de ur republikansk synpunkt högviktiga farmardistrikten i Mellersta Västern höllo på att vända sig bort från en regim, vars jordbrukspolitik ur deras mycket speciella synpunkt inte höll måttet.

Det förefaller under årets sista veckor, som om Eisenhower under intryck av denna ogynnsamma utveckling beslutat sig för att i viss mån ändra sin taktik. En rad åtgärder och uttalanden göra troligt, att han numera funnit det nödigt att själv taga ledningen gentemot kongressen och partiets småpåvar på ett helt annat sätt, än han från början trott sig behöva. För första gången har han också, i likhet med utrikesministern Dulles, klart försökt sätta McCarthy på plats och reducera den för Amerikas anseende i utlandet menliga »häxjakten» på mer eller mindre komprometterade kommunistiska medlöpare till rimliga proportioner. Om denna nya, aktivare taktik fullföljes och krönes med framgång, torde den också komma att innebära en gynnsammare utveckling av förhållandet mellan Förenta Staterna och dess främsta allierade i Europa, vilka annars stått rätt så frågande och bekymrade inför vissa moment i skeendet hinsides Atlanten under det gångna året.

Att presidenten och hans närmaste rådgivarkrets företräda en ur europeisk synpunkt långt mera önskvärd politik än kraftkarlarna från Mellersta Västern, ja, därom behöver förvisso ingen tvekan råda.

Om vaktombytet i januari i Vita huset skett enligt laga ordning, kom det i Kreml sex veckor senare så mycket plötsligare. Josef Stalins hälsotillstånd hade visserligen länge förmodats vara mindre tillfredsställande ur hans vänners synpunkt. Men budet, att han drabbats av ett svårt slaganfall i början av mars kom ändå som en oväntad och sensationell nyhet och utlöste en störtflod av gissningar och spekulationer. Av den på många håll bebådade kampen mellan diadokerna förspordes emellertid till en början intet. Den nya regeringen kom att som sina centralfigurer räkna alla de tre såsom tänkbara arvtagare utpekade storheterna: Malenkov, Berija och Molotov, i nu nämnd ordning.

Under vårmånaderna var sedan världens uppmärksamhet spánt riktad mot Moskva. Den gällde i första rummet den inre utvecklingen under de nya herrarna. Skulle triumviratets samarbete avlöpa friktionsfritt eller ej? Man kunde snart iakttaga vissa nya och förbryllande drag i bilden. Kulturn av den bortgångne Stalin bleknade ovántat snabbt och grundligt bort. Uppenbara åtgärder i syfte att låta den nya regimen framtráda sásom humanare än den gamla, sásom mera inriktad på rättssäkerhet liksom på tillgodoseende av de tålmodiga ryska massornas minimala konsumtionsbehov, avtecknade sig tydligt. De gjorde det sannolikt, att de nya makthavarna laborerade under vissa svårigheter, som gjorde dem angelägna att uppnå ett mátt av spontan folkgunst. Särskilt uppseende väckte en åtgärd, som innebar en otvetydig desavouering av Stalin sjálv, eftersom den utgjorde en annullering av en av de frámsta Haupt- und Staatsaktionerna från hans sista dagar. Det gällde den grupp på ett tiotal läkare, till stor del av judisk börd, vilka i mitten av mars under uppseendeväckande former hade anklagats för mord och mordförsök på medlemmar av den högsta sovjetledningen, bland dem den bekante generalöverste Sjdanov, på sin tid en av de frámsta pretendenterna på arvet efter Stalin. I samband med avslöjandena om denna mörka komplott hade en kraftig antisemitisk kampanj utbrutit i den ryska pressen och en diplomatisk brytning intrátt mellan Moskva och Tel Aviv. Nu upplystes plötsligt, att läkarna i fråga blivit häktade utan grund och att allvarliga missförhållanden i detta sammanhang upptäckts inom polisväsendet; t. o. m. tortyr — helt frámmande för den sovjetryska konstitutionen — skulle ha förekommit. I detta sammanhang utdömdes vidare de antisemitiska tongångarna.

I dessa märkliga händelser liksom i vissa personskiften på rätt framskjutna poster, i Moskva liksom i Ukraina och Georgien, ville talrika bedömare se en framflyttning av Berijas positioner och en motsvarande relativ tillbakagång för Malenkov. Tolknningen förefaller på intet sätt orimlig, ehuru någon verklig säkerhet för dylika tydningsförsök givetvis är så gott som omöjlig att uppnå utanför de inre cirklarna i Kreml.

Kanske ännu mer än av dessa inre konvulsioner i Ryssland fångades emellertid den internationella uppmärksamheten av vissa nya drag i Moskvas utrikespolitik. Malenkov och hans kolleger gjorde alldeles påtagliga välvilliga och försonande gester utåt. Delvis togo dessa form av fredsvänliga uttalanden från högofficiellt håll, delvis uppenbarade de sig helt enkelt i ett plötsligt iakt-

tagande av vissa mera elementära hövlighets seder i den internationella samlevnaden.

De nya signalerna från Kreml gävo anledning till många förmodanden och gissningar i den fria världen. Mänskligt och naturligt nog framträdde en stark benägenhet, ej endast på vänsterhåll, att uppfatta dem såsom vittnesbörd om en ny målsättning, ja, måhända en ny sinnesart hos de ryska ledarna. Man hoppades äntligen skönja en konkret möjlighet att finna en utgång från det kalla kriget och en lösning till de stridsfrågor, som skilde Öst och Väst åt. Mera skeptiska — och, som det skulle visa sig, mera realistiska — bedömare intogo från början en annan ståndpunkt. De ville i de ryska fredstonerna ej utläsa mer än en av inrepolitiska behov och taktiska skäl förestavad kortfristig avvikelser från en kurs, vars målsättning förblev oförändrad på längre sikt. Med taktiska skäl menade man då, att den nya ryska taktiken erbjöd vida bättre möjligheter än den absoluta omedgörlighet, som Stalin visat under sina sista år, till att fördröja Västeuropas — särskilt Tysklands — sättande i effektivt försvarstillstånd liksom till att utså splittring mellan Förenta Staterna och deras viktigaste europeiska bundsförvanter. Såväl i England som ännu mera i Frankrike kunde man alltid räkna med att även den allra luggslitnaste och mest visnade ryska olivkvist skulle framkalla de ljusblåaste förhoppningar inom vissa vänsterkretsar och stegra deras affektbetonade misstro mot den kärvare amerikanska utrikespolitiken, vilken numera — sedan den Rooseveltska illusionspolitiken gentemot bundsförvanten i öster efterlämnat blott de bittraste besvikelser — såg kallt och nyktert på Moskvas syften och metoder.

I det maktläge, som 1953 rådde i London och Paris, skulle vänsterns böjelse att sluka det ryska betet ganska obesett egentligen knappast ha vållat några större svårigheter för den utrikespolitiska ledningen. Sin verkliga betydelse fick hela intermezzot av en annan omständighet. Det är inte lätt att f. n. avgöra, om Winston Churchill tagit motpartens beskyllningar under den senaste valstriden för att han skulle utgöra en fara för freden verkligt allvarligt eller om han blott drevs av en hos åldrande politiker inte ovanlig benägenhet att bagatellisera de svårigheter, som reste sig mot hans önskan att kröna ett mäktigt livsverk med att framträda i ännu en märklig roll — i hans fall den store fredsstiftarens. I alla händelser upptog han de ryska inviterna förbluffande positivt och återkom till den gamla tanken om ett nytt statsmannamöte »på högsta nivå», där han själv jämte Eisenhower och den

mera svårbestämbara personlighet, som för ögonblicket kunde råka inneha konseljpresidentämbetet i Paris, skulle kunna bänka sig med Malenkov och känna denne på pulsen. Tanken väckte emellertid ingen större entusiasm i Washington, och man kom ej längre än till att besluta sig för ett möte mellan västblockets tre stora på Bermudaöarna, ett projekt som dock t. v. måste uppskjutas till följd av Churchills allvarliga insjuknande i slutet av juni.

På sommaren nådde spänningen och förväntningarna sin höjd, då den ryska »fredsoffensiven» kulminerade och samtidigt i mitten av juni omfattande oroligheter och demonstrationer mot det kommunistiska styret utbröto i Öst-Berlin och snabbt spred sig över hela den tyska östzonen för att möjligen få reflexverkningar även i andra satellitländer. Den första ryska reaktionen var såpass tveksam, att förhoppningar framkommo om en allmän uppmjukning av terrorregimen i satellitländerna. Men vändpunkten visade sig nu vara nådd. All tvekan försvann; i stället skärptes regimen i Östtyskland högst eftertryckligt, med en rad hämndeaktioner mot demonstrationsledarna som följd. Vid samma tidpunkt kom den verkliga sensationen i Moskva: den nya regimens andre man, Berija, häktades såsom anklagad för högförräderi och kapitalistiska villfarelser sedan mera än trettio år tillbaka, ett avslöjande, som mot bakgrunden av hans tidigare ställning och anseende bör ha kommit som en chock för alla rättrogna kommunister. Det är möjligt, att det varit Berijas inflytande, som drivit fram »fredsoffensiven». Det är också tänkbart, att denna bl. a. var en utrikespolitisk reflex av maktkampen inom Kremls murar. I alla händelser följde återgången till en hårdare utrikespolitisk linje i raskt tempo efter den fruktade polishövdingens fall. Tankeutbytet mellan Öst och Väst torkade under sensommaren och hösten ut till en ofruktbar notväxling i de tyska och österrikiska frågorna, där den ryska negativismen och oresonligheten från Stalins dagar ånyo framträdde ganska outspädda. T. o. m. den gamla jargongen med dess rika provkarta på grova invektiv började komma till heders i den officiella ryska pressen. Som ett psykologiskt moment av största betydelse i denna ryska uppstramning kom också Malenkovs meddelande den 8 augusti i ett stort tal, att USA inte längre ägde monopol på framställningen av vätebomber. Detta ödesdigra tillkännagivande bekräftades något senare av vederbörande amerikanska instanser och ledde till en omprövning av amerikansk försvarspolitik och strategi, vilken åtföljdes av åtskillig vända och ännu inte är avslutad.

Den ryska »fredsoffensiven» hade långt ifrån blivit utan djupgående verkningar i det motsatta lägret. Särskilt Paris hade visat sig vara tacksam jordmån. Den politiska, måhända också den militära kärnpunkten i planerna för Europas sättande i försvarstillstånd mot hotet från öster var sedan länge projektet om en Europaarmé. Denna skulle möjliggöra ett utnyttjande av även Tysklands resurser för det gemensamma försvaret, definitivt röja den traditionella tysk-franska fiendskapen ur vägen och utgöra en grundval för den europeiska federation, som ivrigt krävdes av den amerikanska opinionen. En konvention om denna Europaarmé förelåg färdig sedan maj 1952, men dess ratificering hade gått övermåttan trögt. Först i mars 1953 beslöts den av den första betydelsefulla parlamentariska församlingen, den västtyska förbundsdagen. Långt svårare var det att föra fram projektet i det land, som dock varit den ursprungliga initiativtagaren — Frankrike. Ju närmare planen kom sitt förverkligande, desto starkare blev det parlamentariska motståndet i Palais Bourbons salar och korridorer. Hela den inbitna misstron och hatet mot Tyskland framträdde än en gång i allt skarpare dager, allteftersom den häpnadsväckande ekonomiska och industriella återhämtningen fortskred i Tyskland. För sådana franska stämningar, främst inriktade på verkliga och förmenta historiska oförrätter och totalt glömska av hur världsläget alltigenom förändrats genom händelserna 1944—1948, var den nya ryska uppsynen en nåd från ovan. Europaarmén och den tyska remilitariseringen kunde nu framställas såsom överflödiga eller t. o. m. förkastliga, så länge som den ryska fredsviljan ej hade blivit ärligt prövad. På sina håll yppades t. o. m. förhoppningar, att man nu ännu en gång, som om intet hänt sedan Delcassés och Barthous dagar, skulle kunna återknyta till den gamla ryska alliansen mot Tyskland.

Situationen komplicerades än ytterligare av att denna händelseutveckling kom att till tiden sammanfalla med en i viss mån ny stämning i Västeuropa mot Förenta Staterna. För första gången sedan krigsslutet hade något så när drägliga förhållanden i fråga om näringsliv och folkförsörjning åtminstone skenbart inträtt i Europa. Den amerikanska hjälpen föreföll därmed den breda opinionen ej längre lika pinsamt oundgänglig som tidigare. Förargelsen över amerikanarnas dominerande roll och ej alltid helt taktfulla och försynta uppträdande fick därmed ökat utrymme. Den tilltagande säkerheten och optimismen vållade vidare, att många kretsar började känna de mål för den västeuropeiska upprust-

ningen, vilka hade fastställts vid NATO:s konferens i Lissabon 1952, såsom alltför betungande ur ekonomisk synpunkt och alltför högt uppskruvade även från rent militära utgångspunkter. Härtill kom slutligen den allvarliga brist på ledning och fasthet från amerikansk sida i Europa, vilken var en svårfrånkomlig följd av de inrikespolitiska störningarna på andra sidan Atlanten: den långdragna valkampanjen, den rätt allmänna förväntan, att demokraterna ej skulle lyckas hålla sig kvar vid makten, det reella interregnum från november 1952 till januari 1953 och därefter slutligen den allmänna ovissheten om de nya makthavarnas intentioner och förmåga. Detta vacuum på amerikanskt håll höll i själva verket på att bli ganska ödesdigert för sammanhållning och målmedvetenhet på västsidan.

En alldeles bestämd avmattning kan nämligen iakttagas inom västblocket under den tidigare delen av 1953 i fråga om allt, som avser den fortsatta upprustningen för att möta det ryska hotet. Förverkligandet av de vid Lissabonkonferensen fastställda målet ryckte på väsentliga punkter alltmera i fjärran, och det blev allt klarare, att mycket väsentliga delar av västeuropeisk opinion inte längre voro redo till de ekonomiska och sociala offer, som det planmässiga fullföljandet av dessa planer skulle kräva. Vid sitt vårsammanträde i Paris reviderade Atlantpaktsrådet mycket riktigt Lissabonprogrammet nedåt.

Lika betänklig var den inrikespolitiska utvecklingen i ett par av västblockets viktigaste länder. Visserligen visade sig det brittiska kabinettet Churchill-Eden trots sin svaga majoritet i underhuset sitta oväntat fast och auktoritativt i sadeln och därmed borga för en politik av nära samarbete och vänskap med Förenta Staterna, smärre meningsskiljaktigheter, särskilt i Fjärran Östern, till trots. Men i Frankrike innebar utmanövrerandet av europatankens främste målsman, Robert Schuman, ur regeringen alldeles tydligt inledningen till en politik av stegrad ljumhet i fråga om såväl försoningen med Tyskland som samförståndet med Amerika över huvud taget. Ännu betänkligare var måhända det relativa bakslag, som vid de italienska valen i juni mötte ett av NATO-politikens pålitligaste stöd i Europa, Alcide de Gasperi, och hans katolska parti. Efter åtskilliga förvecklingar kom det till Gasperis definitiva avgång och bildandet av ett kabinett under hans parti-vän Pella, med starkt försvagad parlamentarisk basis och högeligen ovissa framtidsutsikter. En regering med deltagande i framskjuten ställning av en bland Europas mest observerade kommu-

nistiska medlöpare, vänstersocialisten Nenni, hade plötsligt blivit en fullt tänkbar möjlighet i italiensk politik.

Under sådana förhållanden blevo de tyska valen den 6 september den avgörande provostenen för den amerikanska politikens möjligheter att alltjämt leda utvecklingen i det fria Europa. Valresultatet blev så mycket mera betryggande. Adenauers eget parti tog hem hälften av platserna i förbundsdagen, den med det speciella flyktingpartiet utvidgade borgerliga regeringskoalitionen uppnådde två tredjedels majoritet i bägge kamrarna. Därmed hade kanslern vunnit möjligheten att, om så tarvades, ändra författningen och sålunda röja alla formella hinder för upprustningens genomförande ur vägen. Det var en glänsande kulmen på en av vårt århundrades märkligaste statsmannabanor och en välbehörlig och övertygande framgång för Amerikas europeiska politik. Men — den innebar också, att Tyskland numera hade blivit huvudstödjepunkten för den amerikanska politiken på Europas fastland. Därmed hade den franska irritationen och misstron ytterligare stegrats.

Mot årets slut inträdde förhållandet mellan Amerika och Frankrike i ett klart kritiskt skede. Motståndet mot Europaarmén hade ytterligare förtätats i nationalförsamlingen; av flera iakttagare av fransk opinion förmenas parlamentarikerna här representera en mera förbenad och steril inställning än den franska allmänheten, som lärer hysa större beredvillighet att acceptera fakta. Oenigheten kring ratificeringen av Europafördragen medförde i sin tur en akut splittring inom den i juni under alldeles ovanliga vedermödor bildade, relativt högerbetonade regeringen Laniel. Denna upplösning inom det politiska livet medförde rent groteska skådespel såväl när det gällde att ge Laniel och utrikesministern Bidault fullmakter till Bermudamötet, vilket äntligen gick av stapeln i början av december, som efter deras återkomst vid presidentvalet. Först efter tretton olustiga voteringar lyckades det att samla en nödortftig majoritet kring ett även för franska presidentförhållanden särdeles färglöst namn — färglöst åtminstone så långt som den åldrige presidenten Cotys politiska föregående kan ge någon ledning.

I denna franska krissituation var det som Eisenhower och Dulles mot årets slut funno det nödvändigt att ingripa med mycket klara och bestämda påminnelser om att en fortsatt fransk obstruktion mot Europaarmén kunde tvinga Washington till en smärtsam och fullständig omprövning av sin politik i Europa. Hotelserna fram-

kallade stark förbittring i Paris och torde ha gjort det åtminstone för ögonblicket svårare att samla flertal kring någon politiker, som stod avgjort positiv till Europaarmén. Hur de kunna komma att verka på något längre sikt, återstår ännu att se. Det är alltså möjligt, att slutet blir, att de franska parlamentarikerna nödgas svälja det beska pillret. Om däremot Europaarmén skulle visa sig slutgiltigt dödfödd, öppna sig olika alternativ. Förenta Staterna — och England — kunna tänkas genomföra en tysk remilitarisering på andra vägar, genom NATO eller genom separata uppgörelser av samma slag som den, vilken under året träffats med Spanien. Amerika kan också lämna den europeiska kontinenten åt sitt öde och inskränka sig till ett periferiförsvär, baserat på Grönland-Island, Storbritannien, Spanien och Grekland.

Båda alternativen erbjuder mycket stora olägenheter för Amerika och — inte minst! — för Europa.

Vid sidan av Europa har Mellersta Östern stått som en av de främsta knutpunkterna för det politiska skeendet. De centrala förloppen ha där varit två: maktkampen i Persien och de brittisk-egyptiska förhandlingarna rörande Suez och Sudan.

I Persien dominerades den politiska scenen under det förra halvåret av diktatorn Mossadeghs besynnerliga figur. Ett försök i februari att kasta honom ur sadeln misslyckades. Frampå sommaren tedde sig utvecklingen ur Västs synpunkt allt bekymmersammare. De oeffterättliga förhållandena i Persien gjorde Mossadegh alltmera beroende av stöd från Ryssland och från det kommunistiska Tudeh-partiet inom landet. Händelseförloppet gav växande anledning till farhågor för att det hela skulle utveckla sig till en kommunistisk-rysk penetration inifrån, där det för västmakterna skulle bli mycket svårt att finna någon lämplig möjlighet att inskrida i tid.

Då kom i mitten av augusti efter snabba och dramatiska skiften den Mossadeghska diktaturens sammanbrott inför en snabb och beslutsam rojalistisk militärkupp. Shahan och hans förtroendemän general Zahedi stodo som segrare. Den nya regimen har försiktigt men målmedvetet arbetat för att åter skapa ett drägligt förhållande till England och nå en för bägge parterna acceptabel uppgörelse i den obehagliga tvisten om konfiskationen av Anglo-Iranian Oil Companys väldiga tillgångar. — Mossadeghs fall utgör obestriddigen vid sidan av Adenauers triumf ur Västs synpunkt den stora behållningen av året 1953. Detta utesluter för-

visso inte, att den nya persiska regimen framtida öden äro svåra att förutsäga.

Mindre dramatisk och mera svårbestämbar har utvecklingen varit i konflikten mellan England och general Naguibs egyptiska diktatur. Den ena tvistefrågan, den sudanesiska, blev visserligen temporärt löst genom en överenskommelse i februari, varigenom bägge parterna i stort sett uppgåvo sina anspråk och åt sudaneserna själva överlätto att avgöra sitt lands framtid; valen i Sudan gåvo mot årets slut en viss övervikt åt det parti, som gynnar landets förening med Egypten. Huruvida detta valresultat svarar mot en övervägande folkmening bland de delvis rätt primitiva stammarna, varom det här rör sig, är t. v. fördolt för yttervärlden, liksom också i vad mån valets segerherrar verkligen ännu vidtagna avgörande åtgärder för en sammanslagning med Naguibs herradöme.

Men den långt viktigare frågan om Suez kvarstår vid årets slut lika olöst som förut. Ståndpunkterna ha i en rad tvistefrågor närmats till varandra, men i två avgörande detaljer är motsättningen alltjämt skarp. Den ena av dem är av mera formell natur och kan väl tänkas bli nyttjad som kompensationsobjekt av London. Den gäller frågan, om de 4000 brittiska tekniker, som skulle få stanna kvar i basen efter dess utrymning, skola uppträda i brittisk uniform eller ej. Den andra och avgörande meningsskiljaktigheten gäller definitionen av det akuta krisläge, som skulle ge England rätt att ånyo taga basen i besittning. Förhandlingarna stå alltjämt och stampa under påtaglig amerikansk nervositet. Och så länge denna tvist ej blivit bilagd, förefaller hela frågan om skapandet av en försvarsorganisation i Mellersta Östern — den svagaste länken i den *cordon sanitaire*, som omgiver det röda maktblocket — ha gått i baklås. Den amerikanska tanken att i modifierad form återuppliva försvarsplanen för denna del av världen genom militär hjälp åt Pakistan, den största muhammedanska makten, har vid årets slut mött förbittrat motstånd i den indiska regeringens lika envetna som verklighetsfrämmande neutralism.

Den tredje viktiga politiska skådebanan i världen är givetvis Östasien. Mer än någon annan storpolitisk kris efter världskrigets slut har Koreakriget fångslat den amerikanska allmänhetens uppmärksamhet och fantasi. Valutgången i november 1952 berodde ej minst på republikanernas förmåga att utnyttja denna psyko-

logiska faktor genom Eisenhowers löfte att besöka Korea. Den enda mera bestående behållningen av den ryska »fredsoffensiven» på våren blev, att de sedan hösten 1952 avbrutna stilleståndsförhandlingarna i Korea återupptogs och efter sju sorger och åtta bedrävelser omsider verkligen ledde till en stilleståndsöverenskommelse i slutet av juli. Den följande händelseutvecklingen har emellertid varit en svår antiklimax för alla dem, som hade hoppats på fredens snara återställande i Fjärran Östern. Den fredskonferens, som skulle sammanträda inom tre månader efter stilleståndets ikraftträdande, ter sig vid 1953 års utgång lika avlägsen. Varken den röda parten eller den sydkoreanska regeringen förefaller — för den senares vidkommande begripligt nog — besjälad av någon mera påtaglig samförståndsvilja. Den besynnerliga procedur i syfte att förmå de tillfångatagna kineser och nordkoreaner, som ej ville återvända till sina röda paradis, att lägga kapson på denna motvilja, utvecklade sig till en serie av rena spektakel. Den behållningen gav emellertid det hela, att det antal fångar, som förmåddes ändra mening, ej uppgick till mer än en och en halv procent av hela antalet, ett resultat som förvisso innebar en svår moralisk motgång för kommunismen. I övrigt är emellertid bilden av läget i Korea ungefär lika tröstlös som förut.

Mer och mer synes man ha skäl att räkna med att den röda sidans egentliga — och ingalunda framgångslösa — syfte med att till sist gå med på ett stillestånd var att söka exploatera den vittgående oenigheten i kinesiska och koreanska frågor på västsidan, samtidigt som betydande amerikanska stridskrafter alltjämt höllos bundna på denna asiatiska biskådeplats.

Den världspolitiska helhetsbilden ter sig vid årets slut lika mörk som vid dess ingång. Visserligen ha i december ryssarna till sist accepterat förslaget om en konferens i januari rörande de tyska och österrikiska frågorna, och deras första rent negativa reaktion på Eisenhowers blygsamma invit i atombombfrågan har efterträtts av en något mera förbindlig attityd. Men hittills har intet förekommit, som skulle ge vid handen, att det här vore fråga om samförståndsvilja och inte bara om en taktisk strävan att ytterligare draga ut på tiden för den västeuropeiska upprustningen och då särskilt den tyska remilitarisering, som utgör huvudförutsättningen för att Västeuropa skall kunna försvaras mot den stora aggressiva makten. Att en konferens också erbjuder Kreml vidgade möjligheter att spela på den franska motviljan mot Tysk-

Torvald Höjer

lands återinträde som självständig maktfaktor, är likaledes utan vidare klart. Tills obestridliga bevis i form av handlingar föreligga för en sinnesändring på den ryska sidan, är det enda rådliga att inte räkna med någon verklig avspänning i världsläget såsom trolig eller ens möjlig.

För de mindre staterna föreligger alltså i oförminskad grad förpliktelsen att upprätthålla högsta möjliga militära beredskap. I den mån någon förändring inträtt under 1953, skulle det snarast vara den, att förseningen och reduceringen av Atlantblockets militära beredskapsåtgärder och därmed den fortsatta frånvaron av ett jämnviktsläge i Europa ytterligare skärpt anspråken. Varje tanke på en minskning av de militära bördorna borde f. n. vara utesluten av hänsyn till de mest elementära trygghetskrav.